

Владислав Круць

студент 2 курсу спеціальності 101 «Екологія»

Науковий керівник: **Мушеник І.М.**

канд. екон. наук, доцент кафедри інформаційних технологій

Подільський державний аграрно-технічний університет,

м. Кам'янець-Подільський

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Насамперед необхідно зазначити, що туристична галузь в Україні, як і світі загалом, виступає важливою складовою соціально економічного розвитку. За даними досліджень, позитивний вплив туризму на економічну діяльність постійно зростає. Зокрема, розвиток туризму в Україні істотно впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів широкого вжитку, та є одним з найперспективніших напрямів структурної перебудови економіки, що підтримує національні традиції, стимулює розвиток народних промислів, відродження рецептів приготування цікавих і смачних страв, вимагає збереження природи та створення сприятливих соціальних умов для свого функціонування.

Для розвитку туристичної сфери в Україні існують усі передумови. Так, маючи вигідне геополітичне розташування, Україна володіє значним рекреаційним потенціалом: сприятливими кліматичними умовами, різноманітним рельєфом, мережею транспортних сполучень, культурною спадщиною тощо. Крім цього, в Україні дедалі частіше розробляються нові маршрути, розвивається готельна інфраструктура, підвищується рівень обслуговування туристів і зростає відвідуваність туристичних об'єктів. У сукупності ці передумови й сприяють динамічному розвитку туристичного бізнесу в Україні, про що свідчить аналіз туристичних потоків.

Аналіз динаміки туристичних потоків дає можливість стверджувати, що в Україні впродовж 2000–2008 рр. спостерігалось збільшення кількості всіх

категорій туристів. У 2009 р. відбулося зменшення кількості туристів за всіма категоріями, причому більшою мірою знизилася кількість іноземних громадян, які відвідували Україну (порівняно з 2008 р. їх кількість зменшилася на 4,6 млн осіб, або на 18,1%).

Зниження кількості туристів відбулося внаслідок світової фінансової кризи, яка значно вплинула на динаміку в'їзних потоків. Разом з тим, загострення ситуації на світовому фінансовому ринку практично не відобразилося на кількості громадян України, які виїжджали за кордон (порівняно з 2008 р. їх кількість зменшилася на 200 тис. осіб, або на 1,3%). Незначне зниження виїзних потоків українських туристів у кризовий період, на наш погляд, пов'язане з тим, що громадяни України більшою мірою надавали перевагу виїздам до сусідніх країн, які не вимагали суттєвих матеріальних затрат.

Так, за даними Державної служби статистики України, у 2009 р. понад 82% українських туристів виїжджали до найближчих держав, а саме: Росії (32,5%), Польщі (19,3%), Молдови (13,0%), Угорщини (10,5%), Білорусії (6,8%) [2].

Значні туристичні потоки українців до Польщі та Росії, насамперед, зумовлені трудовою міграцією. Адже, як відомо, більшість громадян України (до 85%) виїжджають на роботу за кордон не на підставі відповідної візи, а за допомогою туристичних, гостьових віз, ваучерів чи запрошень [1]. Як правило, після завершення строку дії такої візи, заробітчани не афішують свою присутність в іноземній країні, оскільки переходять на нелегальне становище. Говорити про точні оцінки та підрахунки щодо обсягів трудової міграції в окремо взятій країні неможливо, оскільки мігранти не завжди працюють у тій країні, куди планували поїхати або навіть поїхали. Так, виїзд українців до Польщі необов'язково означає, що це їх остаточне місце призначення.

Упродовж останніх років, в Україні досить поширеними залишаються і внутрішні потоки. Власне вони більшою мірою представлені сільським зеленим туризмом, адже, як показує практика, селяни продовжують здавати в оренду туристам кімнати або цілі житлові будинки (котеджі) для відпочинку [2]. Вартість однієї доби зданого в оренду приміщення є різною і залежить від регіону

відпочинку та умов, які пропонуються. Так, у Карпатах доба орендованої кімнати туристу обійдеться у 50–100 грн, а разом із харчуванням – у 150–200 грн [2].

З кожним роком сільський туризм удосконалюється. Корінні мешканці села з метою заробітку пропонують туристам найрізноманітніші послуги спортивного, розважального, культурно-просвітницького характеру (піші та кінні прогулянки, авто подорожі, огляд пам'яток, відвідування старовинних сільських будинків, музеїв, історичних місць, спостереження дикої природи, релаксацію та ін.). Останнім часом набуває поширення залучення відпочиваючих до сільськогосподарських робіт – овочівництва, бджільництва, збирання винограду, фруктів, трав і грибів. Завжди цікавим для гостей є знайомство з місцевою кухнею, традиціями та культурною спадщиною.

Незважаючи на те, що в Україні спостерігається неухильне зростання як доходів від туризму, так і кількості туристів, які відвідали країну, ці показники в абсолютному вираженні порівняно з розвинутими країнами є майже найнижчими. Так, за даними Світової ради туризму та подорожей, у 2012 р. в Україні прямий внесок туризму до ВВП становив 3,6 млрд дол. (60-е місце), тоді як середньосвітовий показник – 17,2 млрд дол. Разом з тим, частка прямого внеску туризму до ВВП складала 2,2% (136-е місце) [2]. На превеликий жаль, упродовж останніх років загальна частка туристичної галузі в структурі ВВП країни залишається досить низькою, що свідчить про недостатній рівень використання туристичного потенціалу в Україні.

Крім зазначених факторів на конкурентоспроможність туристичної галузі в Україні негативно вплинули показники якості доріг (135-е місце) і довкілля (104-е місце), ефективності маркетингу в залученні туристів (109-е місце), ефективності національного законодавства (111-е місце) та його дотримання (114-е місце).

Про низькі позиції України у світових рейтингах свідчать також дані Світової ради туризму та подорожей. За результатами досліджень, у 2012 р. прямий внесок туризму до зайнятості в Україні становив 385,5 тис. робочих місць, тоді як середньосвітовий – 793,7 тис. робочих місць [3].

Загалом, за даними досліджень, однією з головних перешкод ефективного розвитку туристичної галузі в Україні протягом останніх років залишається слабка туристична інфраструктура. Це підтверджують і статистичні дані. Так, кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України є незначною порівняно з масштабами в'їзного, виїзного та внутрішнього туризму.

Оцінюючи поточну організацію рекреаційного господарства України, можна стверджувати, що на світовому ринку туристичних послуг вона є незадовільною та неконкурентоспроможною. Так, основний матеріально-технічний комплекс є застарілим, 70% його інфраструктури потребує реконструкції та відновлення, рівень сервісу не відповідає міжнародним стандартам, індустрія розваг фактично не розвинена та не організована, пам'ятки культури та історії занедбані, низку проблем екологічного, соціального та економічного характеру не вирішено [1].

Аналізуючи перспективи розвитку туристичного бізнесу в Україні, насамперед необхідно підкреслити, що сучасний туризм – це сфера економіки та життєдіяльності суспільства, яка загалом тією чи іншою мірою інтегрує практично усі галузі. Саме це і повинно стати головним у формуванні нового державного підходу до туризму як галузі, пріоритетний розвиток якої може позитивно вплинути на економічний і соціальний стан країни, стимулювати важливі галузі економіки, сприяти зміцненню позитивного іміджу України на світовій арені.

Стратегічною метою розвитку туристичної галузі в Україні можна визначити створення конкурентоспроможного на світовому ринку туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби населення країни, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій і їхніх соціально-економічних інтересів за збереження екологічної рівноваги та історико-культурного довілля.

Програма дій, зорієнтована на досягнення цієї мети, повинна бути синхронізована із загальними темпами становлення ринкових механізмів і узгоджена з політикою структурних реформ в економіці, враховувати накопичений досвід розвитку туризму в світі, що створює сприятливі умови для опрацювання та розроблення відповідної нормативно-правової бази з питань туризму. Разом з тим,

необхідно мінімізувати основні перепони, що перешкоджають розвитку туристичної галузі в Україні, а саме: чинники управлінського, економічного, екологічного, соціального та культурного характеру, а також підвищити рівень сервісу та створити відповідну інфраструктуру відпочинку і розваг.

Тільки виконання дій у комплексі щодо перспектив розвитку туристичної галузі в Україні сприятиме зростанню кількості іноземних туристів, а також збільшенню обсягів внутрішнього туризму.

Список використаних джерел

1. Арбузова Ю.В., Яковенко В.Д. Перспективні напрями розвитку зеленого туризму в Україні. *Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві*. 2013. Вип. 3 [4]. С. 120–128.
2. Іванишин В.В., Дудзяк О.А. Застосування в Україні досвіду розвитку сільських територій європейських країн та США. *Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. Економічні науки*. 2016. Вип. 24[3]. С. 5-10.
3. Мушеник І.М., Бурлаков О.С. Методичні основи оцінки ефективності впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінні підприємствами. *Інноваційна економіка*. 2017. № 5-6 [69]. С. 162-166.
4. Трілленберг Г. Сільський туризм – важливий важіль економічного підйому депресивних територій. *Вісник ТНЕУ*. 2012. № 2. С. 159–167.
5. Korzhenivska Natalia, Krzyztof Dziedzic, Humeniuk Iryna. Ecological and economic safety management of the resource potential of agricultural enterprises Actual problems of agrarian economy: theory, practice, strategy: collection of scientific papers of International scientific-practical conference dedicated to the 45 anniversary of The Economic Faculty of State Agrarian and Engineering university in Podilya (October 12-13, 2017, Kamianets-Podilskyi). Kamianets-Podilskyi: Aksioma, 2017. С. 65-68
6. Khorunzhak N., Semenysheva N., Koshchynets M., Sysiuk S. Analysis of economic, legal and demographic conditions for care services development in the ukrainian rural areas Proceedings of the 2019 International Conference "ECONOMIC SCIENCE FOR RURAL DEVELOPMENT" (9-10 May 2019 Jelgava). Jelgava, LLU ESAF, 2019. No 50. P. 328-337.
7. Voloshchuk K., Voloshchuk Y., Voloshchuk V. Innovative development of Ukraine. Proceedings of the 2018 International Scientific Conference 'Economic Sciences for Agribusiness and Rural Economy'. 7-8 June 2018. Warsaw University of Life Sciences – SGGW. No 1. P. 62-68.
8. Волощук В.Р. Механізми активізації інноваційного розвитку. *Інноваційна економіка*. 2019. № 7-8 (81). С. 27-33.
9. Мушеник І.М. Закордонний досвід формування регіональних інноваційних систем (на прикладі Австрії). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка»*. 2017. Випуск 5. С. 72-77.